

Zpráva o průběhu konference INSPO 2004

13. března 2004 se již počtvrté uskutečnila konference *INSPO – Internet a informační systémy pro osoby se specifickými potřebami*. Akce byla uspořádána v pražském Kongresovém centru, a to v rámci sedmého ročníku Března – měsíce internetu (<http://www.brezen.cz/>). Tato zpráva stručně shrnuje obsah stěžejních příspěvků, které byly na konferenci předneseny (videozáznam z konference je dostupný na adrese <http://live.atlas.cz>).

Program konference byl rozčleněn do několika částí. Úvodní jednání proběhlo v plénu, po kterém následovalo jednání v sekcích *Tvorba přístupného webu* a *Internet a zaměstnávání*. Konference byla uzavřena opět společným jednáním v plénu.

Úvodní jednání v plénu

V úvodu jednání *Jaroslav Winter* ze sdružení BMI upozornil na překážky dalšího rozvoje internetu v ČR, zejména pak na finanční nedostupnost pro početnou skupinu obyvatel (navíc posílenou zvýšením DPH u telekomunikačních poplatků).

Václav Krása, předseda Národní rady zdravotně postižených ČR (<http://www.nrzp.cz/>), se ve svém příspěvku zaměřil na Národní plán pro vyrovnávání příležitostí. Zmínil také řadu iniciativ Evropské unie, které mají zajistit, aby prospěch z informační společnosti měli všichni občané bez rozdílu, tedy i zdravotně postižení. Podle *Václava Kráasy* může k odstranění bariér napomoci jednak zvyšování povědomí o nabízených možnostech informační společnosti, jednak zvyšování míry počítačové gramotnosti u osob se zdravotním postižením.

Jitka Krčilová z Ministerstva informatiky ČR (MI ČR) představila dotační programy MI ČR a shrnula některé nedostatky, které se objevily v projektech předkládaných v rámci grantového řízení MI ČR za rok 2004. Jednalo se například o nereálné cíle projektu, nedostatečné zdůvodnění požadovaných finančních prostředků nebo nedostatečně popsanou budoucnost projektu.

Gareth Hughes z *eris@* (European Regional Information Society Association, <http://www.ianis.net/>) podobně jako *Václav Krása* zdůraznil, že pomoc zdravotně postiženým občanům je ve svém důsledku přínosná pro všechny. Je potřeba všeobecně zvyšovat povědomí o výhodách, které přináší začlenění všech občanů do elektronického světa. Nejlepší cestou k dosažení tohoto cíle je vzájemná spolupráce. *G. Hughes* rovněž poznamenal, že se již začínají rýsovat příhodné podmínky pro šíření softwarových produktů upravených na míru.

Velmi inspirativně působilo vystoupení Belgičana *Tonyho Verelsta*, předsedy mezinárodní asociace ISdAC (Information Society disabilities Challenge, <http://www.isdac.org/>). Tato asociace si mj. klade za cíl pobízet zdravotně postižené občany k tomu, aby ukázali ostatním své schopnosti, nikoli tedy primárně to, co jim zdravotní stav neumožňuje. Sám *Verelst* jako těžce postižený člověk, který je trvale upoután na invalidní vozík, představuje živý důkaz tohoto přístupu, protože již cca 10 let úspěšně pracuje formou teleworkingu.

Shadi Abou-Zahra z W3C (World Wide Web Consortium, <http://www.w3c.org/>) se ve svém příspěvku zabýval trendy v prosazování přístupnosti webu a v souvislosti s tím blížil představil WAI (Web Accessibility Initiative, <http://www.w3c.org/WAI/>).

Sekce Tvorba přístupného webu

Sekci zahájil *Shadi-Abou Zahra* svým druhým konferenčním příspěvkem, v němž nastínil způsoby, jak k webovým dokumentům přistupují různé skupiny uživatelů, tedy i uživatelé se specifickými potřebami. Poukázal na zvyšující se podíl uživatelů, kteří k obsahu internetu přistupují nejen pomocí webových prohlížečů, ale i mobilních zařízení, webové televize nebo pomocných technologií, např. čteček obrazovky (v případě handicapovaných uživatelů). Za jeden z klíčových aspektů internetu označil univerzální přístupnost jeho obsahu bez závislosti na operačním systému, použitém výstupním zařízení nebo způsobu práce konkrétního uživatele. Podrobněji se věnoval nejdůležitějším zásadám přístupnosti a popisu některých bariér, se kterými se uživatelé internetu mohou setkávat, včetně nástinu možností jejich odstraňování. V rámci této části přítomným představil *Web Content Accessibility Guidelines 1.0* (WCAG 1.0, <http://www.w3.org/TR/WAI-WEBCONTENT/>), metodický návod k vytváření přístupných webových dokumentů, a *Checklist of Checkpoints for Web Content Accessibility Guidelines 1.0* (<http://www.w3.org/TR/WCAG10/full-checklist.html>), podle kterého lze ověřovat přístupnost již existujících dokumentů.

Radek Pavlíček z projektu Blind Friendly Web (BFW, <http://www.blindfriendly.cz/>) nejprve představil projekt BFW, který se v době svého vzniku v roce 2000 jako jeden z prvních v ČR začal systematicky zabývat problematikou přístupnosti webových dokumentů pro osoby se specifickými potřebami. BFW je jako projekt Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých (SONS, <http://www.sons.cz/>) zaměřen na občany se zrakovým postižením. Mezi nejdůležitější aktivity projektu patří tvorba portálu shromažďujícího odkazy na stránky přístupné zrakově postiženým, hodnocení přístupnosti stránek zařazených v tomto katalogu a v neposlední řadě i vývoj metodiky tvorby přístupného webu. *R. Pavlíček* uvedl vybraná statistická data týkající se uživatelů internetu se zrakovým postižením, názorně předvedl, jak tyto uživatelé pracují s webovými dokumenty, a poukázal na nejvýraznější bariéry, s nimiž se tato skupina uživatelů na internetu setkává. Velmi zajímavá byla ukázka hlasového výstupu, což je jedna z možností, jak mohou zrakově postižení přistupovat k obsahu internetu. Následně se *R. Pavlíček* věnoval změnám v hodnocení přístupnosti webových dokumentů, které projekt BFW bezplatně provádí. Zdůraznil, že vytvářet přístupné webové dokumenty je nejen slušné a výhodné, ale i prozíravé, protože MI ČR v současné době připravuje novelu zákona č. 365/2000 Sb. o informačních systémech veřejné správy, jež se z části zabývá přístupností. Příslušný prováděcí předpis bude vycházet ze zmiňovaných metodik WCAG 1.0 a BFW.

Jiří Menšík z občanského sdružení PETIT (<http://www.petit.netstudio.cz/>), které vyvíjí a distribuuje software pro osoby s handicapem, představil některé možnosti usnadnění přístupu a práce s počítačem. Názorně předvedl ovládání počítače pomocí speciálně upravených klávesnic, myši nebo dokonce jediného tlačítka. Prezentoval i několik softwarových řešení, která mohou osobám s různými typy handicapu umožnit práci s počítačem.

Sekce Internet a zaměstnávání

Miloslava Červenková ze společnosti SC&C tuto sekci zahájila prezentací, v níž shrnula nejdůležitější výsledky výzkumu, který probíhal v rámci projektu PUB+ (Public Utilities Buildings, <http://www.scac.cz/PUB/>). Bylo zjištěno, že v ČR došlo k mnohým zlepšením v přístupnosti veřejných budov (zejména nově postavených) pro osoby se sníženou pohyblivostí. Vážný problém představuje postoj veřejnosti – bezbariérovost není považována za důležitý aspekt budov, lidé se navíc často nejsou schopni vžít do role zdravotně postižených. V závěru M. Červenková krátce zmínila projekt SIBIS (Statistical Indicators Benchmarking the Information Society, <http://www.scac.cz/SIBIS/>).

Ing. *Pavel Komárek* z o.p.s. Prosperita (<http://www.prosperita-ops.cz/>) se ve svém příspěvku zabýval rozvojem zaměstnanosti a podnikání v regionech ČR. Za základní kámen zaměstnatelnosti označil počítačovou gramotnost. Je alarmující skutečností, že pouze necelou čtvrtinu populace ČR starší než 15 let je možné pokládat za počítačově gramotnou. *Tomáš Orlík* ze vzdělávací organizace VUSTE-ENVIS (<http://www.vuste-envis.cz/>) představil pilotní projekt týkající se elektronických pracovních simulátorů (electronic work simulators, EWS). Cílem projektu je zlepšení přístupu tělesně postižených osob k trhu práce. Program EWS je určen ke vzdělávání osob pro práci na konkrétní pracovní pozici.

Vladimír Kňážko ze SONS upozornil, že na přijímací pohovory je nutné připravovat nejen samotné zřakově handicapované, ale také zaměstnavatele. Motivace pokračovat v hledání práce totiž po několika neúspěšných pohovorech rapidně klesá. V případě zřakově postižených lidí se navíc mnohonásobně zvyšuje průměrný počet absolvovaných pohovorů.

Sekci Internet a zaměstnávání ukončil *Jan Effenberger* z o.s. Křížovatka.cz, který představil cíle a činnost počítačového klubu pro tělesně postižené *Zelený pták* (<http://www.zelenyptak.cz/>).

Závěrečné jednání v plénu

V této části konference byla otevřena problematika dobrovolnické práce – *Daniela Jeníčková* ze Sdružení pro aktivní odpočinek a integraci postižených shrnula, jak si obstarat dobrovolníka v souladu se zákonem, a *Vojtěch Tutr* z Hestie (<http://www.hest.cz/>) se blíže věnoval možnostem využití práce zahraničních dobrovolníků v neziskové organizaci.

Karel Žák a *Ivo Krajíček* z Krajského úřadu Vysočina představili projekt *Vysočina bez bariér*, který si uložil za cíl vytvořit kvalitní informační základnu o stavu bezbariérových přístupů na území kraje a zapojit postižené do tohoto projektu.

František Polášek se podělil o dosavadní zkušenosti s provozem e-linky důvěry dostupné na <http://elinka.internetporadna.cz/>. *Michal Rada* představil pořad *Hendikep*, který je vysílán na rádiu Akropolis.

Konferenci zakončil *Jaroslav Winter* upozorněním na některé další projekty.

Shrnutí a zhodnocení konference

Konference INSCO 2004 se zúčastnili domácí i zahraniční řečníci z poměrně širokého spektra oblastí, přičemž z velké části reprezentovali nestátní neziskové or-

ganizace. Konference proto přinesla řadu cenných podnětů, které naznačily možné cesty rozvoje vzájemné spolupráce mezi jednotlivými subjekty.

Současně také ukázala, že je potřeba nezaměřovat se výhradně na zpřístupňování obsahu elektronických dokumentů zdravotně postiženým osobám. Stále je totiž nezbytné věnovat patřičnou pozornost poněkud tradičnějšímu překonávání doposud existujících bariér ve fyzickém prostoru (např. budov knihoven). Ještě důležitější je ovšem odstraňovat psychické bariéry v nás a u zdravotně postižených osob si více všimnout jejich schopností a nikoliv jejich omezení.

Linda Skolková
Ústav informačních studií a knihovnictví
FF UK v Praze

Tomáš Chmelař
Ústav informačních studií a knihovnictví,
Katedra sociální práce FF UK v Praze